

ULUSLAR ARASI HUKUK (I)

1. Dönem

Geleneksel olarak uluslararası hukuk, bağımsız devletler arasındaki deniz, hukuk ve savaş hukuku gibi hukuki ilişkileri düzenleyen hukuk dalı olarak tanımlanmaktadır.

Oysa günümüzde modern yaklaşım, devletler dışında uluslararası hukuk kişisi olma niteliğine sahip uluslararası örgütleri ve bireyleri de tanım kapsamına dahil etmiştir. Bu açıdan bakıldığında, en genel anlamda uluslararası hukuk, uluslararası düzeyde hak sahibi ve yükümlülük altına girebilme yeteneği olan uluslararası hukuk kişileri arasındaki ilişkileri düzenleyen hukuk olarak tanımlanabilir. Daha özetle, uluslararası hukuk kişileri arasındaki ilişkileri düzenleyen hukuk biçiminde ifade edilir.

A.) Uluslararası Hukuka İlişkin Klasik Yaklaşımlar:

a.) Tabii (Doğal) Hukuk : Tabii hukuk görüşü, eski Yunan kaynaklı olup tabiatın kendi kuralları ve düzeni bulunduğunu, dolayısıyla da bireylerin ve devlet ilişkilerinin yürütülmesi bakımından da tabii hukuk kurallarının etkin olduğunu kabul etmektedir. Bu kurallar tabiatın içerisinde mevcut olup, mantık ve akıl yoluyla rahatlıkla tespit edilebilir. En geniş anlamıyla, tabii hukuk görüşü içerisinde yer alan teorilerin temel vurgusu, hukuk ile ahlak / moral değerler arasında bir ilişkinin kurulmasıdır.

b.) Pozitivist Hukuk : 17. ve 18. yy'da tabii hukuk görüşüne karşı pozitivist görüş ortaya çıkmış ve bu görüş özellikle 19. ve 20. yüzyılın başlarında ağırlığını hissettirmiştir. Pozitivist görüşe göre, uluslararası hukukun bağlayıcılığı devletlerin rızalarından kaynaklanmaktadır. Hukuk, devletlerin gerçek uygulamalarından doğmaktadır. Devletlerin rızaları olmadan herhangi bir uluslararası hukuk kuralının oluşması mümkün değildir.

Pozitivist düşünceye göre, devletlerin rızaları değişik şekillerde tezahür edebilir. Uluslararası anlaşmalarda bu rıza açık / sorih irade beyanı veya örf adet hukukunda ise örtülü / zımni irade beyanı biçiminde gerçekleşebilir.

I. ULUSLARARASI HUKUKUN KÖLÜ VE ÖNEMİ

Günümüzde uluslararası hukuk kuralları Antartika'nın hukuki statüsü, uzayın hukuki niteliği ve denizlerin kullanımını, devletlerin ve uluslararası örgütlerin veya bireylerin söz konusu alanlarda ne gibi hakları ve yükümlülükleri olabileceği vb. alanlarda dahil detaylı kurallara sahiptir. Uluslararası telekomünikasyonu, posta hizmetlerini, hava yolları, yolcu ve yük taşımayı, uluslararası para transferini, uluslararası ticaret düzenleyen hukuk kuralları bulunmaktadır.

Kısacası, bugün öyle bir noktaya gelinmiştir ki, nerede ise uluslararası hukukun düzenleme alanına girmeyen ne bir konu ne bir alan kalmıştır. Uluslararası toplum geliştikçe ve yeni sorunlar ortaya çıktıkça, uluslararası hukuk da gelişmeye ve yeni sorunlara çözüm bulmaya çalışacaktır.

II.) ULUSLARARASI HUKUKUN DİĞER HUKUK SİSTEMLERİ VE HUKUK DALLARINDAN AYRIMI

A.) Devletler Hukuku (Milletlerarası Özel Hukuk, Uluslararası Özel Hukuk, - Uluslararası Hukuk

"Kanunlar İhtilafı" hukuku, bir devletin özel hukuk sisteminde, içerisinde yabancı unsur bulunan davalar veya olayları hangi hukuk sisteminde kurallarının (ulusal hukuk mu yoksa yabancı bir devletin hukuk kuralları mı) uygulanacağı ile ilgilenen hukuk dalını ifade eder. Oysa Uluslararası Hukuk, devletleri, uluslararası örgütleri, devlet niteliği taşımayan insan topluluklarını ve bireyleri uluslararası hukuk kişisi olarak kabul eden ve bunlar arasındaki ilişkileri düzenleyen kurallardır. Uluslararası hukuk, devletten devlete veyalara Avrupa Hukuk Sistemi veya Anglo Sakson Hukuk Sistemi'ne göre de değişiklik göstermeyen, herkes için ve her yerde aynı hukuki düzenlemeyi öngören, ulusal hukuk sistemlerinden bağımsız bir hukuk dalını ifade eder.

B.) Avrupa Birliği Hukuku - Uluslararası Hukuk

Avrupa Birliği, diğer bölgesel uluslararası örgütlerden farklı olarak kendine özgü bir hukuk sistemi geliştirmiş olup, adı geçen sistem geleneksel olarak bilinen uluslararası hukukun uluslararası örgütlere yönelik düzenlemelerinden oldukça farklıdır. Bu bağlamda, Avrupa Birliği Hukuku, devletlerin egemenliği ilkesinin uygulanması, uluslararası iktisadi düzen ve hukuk kurallarının uygulanması açılarından yeni bir uluslararası hukuk sistemi olarak kabul edilmelidir.

Avrupa Birliği organlarından herhangi birisinin hukuki düzenlemesi, özellikle de Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın kararlarının doğrudan üye devletler üzerinde hüküm ve netice meydana getirmesidir. Bu nedenle, Avrupa Birliği Hukukunun, uluslararası hukuk anlayışının dışında, fakat onunla da yakın ilişkisi bulunan ulus-üstü bir hukuk olarak kabul edilmesi yerinde olacaktır.

C.) Transnasyonal (Ulusötesi, Milliötesi) Hukuk - Uluslararası Hukuk

Transnasyonal veya ulusötesi hukuk, ülke sınırlarını aşan faaliyet ve olaylara uygulanan kurallar bütünü olarak tanımlanabilir.

Transnasyonal hukuk kavramının uluslararası hukukun birçok alanını da içinde barındırdığı bir hukuk sahası olarak, genellikle Anglo-Sakson hukuk geleneğinde yaygın şekilde kullanıldığı izlenmektedir.

III.) ULUSLARARASI HUKUK SİSTEMİNİ UYGULAMA ARAÇLARI

A.) Yaptırımlar ve Birleşmiş Milletler Sistemi

Uluslararası düzeyde, uluslararası hukuk kişileri de uluslararası hukuk kurallarını ihlal ettiklerinde yaptırımlarla karşılaşacaklardır. Görsünüz uluslararası hukuk sistemi içerisinde uluslararası toplum adına bir bütün olarak yaptırım uygulama yetkisi Birleşmiş Milletler tarafından gerçekleştirilmektedir. Birleşmiş Milletler Andlaşması madde 39'a göre, Konsey, dünyanın herhangi bir bölgesinde gerçekleşen herhangi bir olay veya durum veya herhangi bir devletin eyleminin uluslararası barış ve güvenliğe bir tehdit teşkil edip etmediğine karar verebilmektedir.

Eğer Konsey barış ve güvenliği tehdit eder bir durumun varlığını tespit eder ise, Birleşmiş Milletler Andlaşması madde 41 ve 42 çerçevesinde gerekli önlemler alınır. 41. madde düzenlemesi, askeri nitelikli kuvvet kullanma dışında bir takım, örneğin, diplomatik, ekonomik ilişkilerin kesilmesi veya ambargo uygulanması gibi önlemlerin alınmasını öngörürken, 42. madde kuvvet kullanma dahil her türlü önlemin alınması konusunda Güvenlik Konseyine yetki vermiştir.

Diğer uygulama araçları;

- * Yargı yolu
- * Ulusal Hukuk Sistemleri
- * Devletler
- * Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları

- İKİNCİ BÖLÜM -

ULUSLARARASI HUKUKUN KAYNAKLARI

I.) ANDLAŞMALAR

Andlaşmaların iki taraflı veya çok taraflı olması yanında bir başka ayırıcı andlaşmaların hukuk kuralı koyan / yasası andlaşmalar veya yükümlülük doğuran / alit andlaşmalar olarak ikiye ayrılmasıdır.

Yükümlülük doğuran andlaşmalar, prensip olarak iç hukukta yapılan sözleşmelere benzetmekte ve kısmen sınırlı sayı da devlet arasında yapılmaktadır. Taraflar yükümlülüklerini yerine getirdiğinde, andlaşma sona ermektedir.

Buna karşın, çok sayıda devletin bir araya gelerek, işkencenin veya uluslararası terörizmin önlenmesine, iklim değişikliği ile mücadele edilmesine veya uzayın hukuki statüsüne yönelik imzalayacakları andlaşmalar ise hukuk kuralı koyan andlaşmalardır.

* Eğer aynı konuda andlaşma ve örf adet hukuku kuralı düzenlemesi mevcut ve bunlar birbirleriyle çatışma halinde ise, andlaşma hükümlerinin örf-adet kuralına göre önceliği vardır.

II.) ULUSLARARASI ÖRF-ADET KURALLARI

Örf-adet kuralını, uluslararası hukuk kişilerin gerçekleştirdiği diğer davranışlardan ayıran temel unsur, örf-adet kuralının sahip olması gereken unsurlardır. Bu kuralın uluslararası hukukta örf-adet kuralı kabul edilebilmesi için iki unsurun varlığına ihtiyaç vardır. Bunlar; maddi unsur olarak adlandırılan devlet uygulamaları ve manevi unsur olarak nitelenen devletlerin böyle bir kuralın var olduğuna ve uygulandığına belli bir yaptırımlar karşılacaklarına dair inanları (*opinio juris*)'dir.

III.) GENEL HUKUK İLKELERİ

Genel hukuk ilkeleri düzenlemesinin temel amacı, Divanın önüne getirilen uyumsuzlukları çözmeye esnasında uluslararası andlaşma ve örf-adet kurallarında bir hüküm bulunmaması durumunda, bir anlamda hukuki boşlukları doldurmak için başvuracağı bir mekanizma oluşturulmasıdır.

* Genel hukuk ilkeleriyle kastedilen, başta özel hukuk olmak üzere, devletlerin iç hukuklarındaki genel ilkelerin Divan tarafından uygulanabilmesidir.

A.) Uluslararası Hukukun Genel İlkeleri

1.) Birleşmiş Milletler Andlaşmasına göre, bütün üyelerin Andlaşmaları doğan yükümlülüklerini "iyi niyet" kuralı çerçevesinde yerine getirmelerini öngörmüştür.

2.) Bir diğer uluslararası hukuk'un genel ilkesi, *devletlerin egemen eşitliği*.

3.) Evvelce yapılan bir eylemin veya açıklamanın sonradan ileri sürülen bir iddia'yı savunmaya engel olması şeklinde tanımlanabilecek olan *estoppel ilkesi* uluslararası hukuk'un genel ilkelerinden bir başkasıdır.

IV.) YARGI KARARLARI

Divanın uluslararası anlaşma, örf-adet ve genel hukuk ilkelerini inceleyip önüne getirilen uyumsuzlukla ilgili bir düzenleme bulamaması durumunda, yardımcı kaynak olarak yargı kararları ve doktrine başvurabileceğini düzenlemektedir.

Divanın kararları, uyumsuzluğun tarafları dışında herhangi bir bağlayıcı güce sahip olmamaktadır. Uluslararası hukuk'ta genel anlamda, uluslararası yargı kuruluşu kararlarının doğrudan uluslararası toplumu bağlayıcı etkisi bulunmamaktadır. Diğer bir ifadeyle mahkeme kararının "erga omnes" yükümlülük doğurması söz konusu değildir.

V.) ULUSLARARASI HUKUKUN DİĞER KAYNAKLARI

A.) Uluslararası Örgüt Kararları: İkinci dünya savaşı sonrası uluslararası yargı kuruluşlarıncı da tescil edilen uluslararası örgütler, uluslararası hukukun gelişiminde ve uluslararası ilişkilerin düzenlenmesinde gittikçe artan bir öneme sahiptir. Evrensel nitelikli Birleşmiş Milletler Örgütü yanında, Avrupa Birliği ve Afrika Birliği gibi bölgesel örgütlerde uluslararası hukuk kurallarının muhatabı ve kuralların oluşumunda etkin rol oynamak açısından önemlidir. Ayrıca uluslararası örgüt kararlarının, uluslararası hukuk kurallarının geçerliğini tespit edilmesini sağlamak yanında, uluslararası düzeyde karar verici konumunda bulunan kişi ve kuruluşlara yardımcı olduğuna da unutmamak gerekir.

Bu bağlamda Uluslararası Örgüt kararlarını;

- Birleşmiş Milletler Kararları ve
- Bölgesel Örgüt Kararları şeklinde olduğunu söyleyebiliriz.

B.) Soft Law (Bağlayıcı Niteliği Olmayan Uluslararası Hukuk Metinleri)

Soft law, bağlayıcı niteliği olmayan uluslararası hukuk metinlerini ifade etmek ve bağlayıcı uluslararası hukuk kurallarından (hard law) farkını belirtmek üzere kullanılan bir kavramdır.

Bağlayıcı olmayan uluslararası hukuk metinlerine örnek olarak; bağlayıcı nitelikli olmayan ve genel yükümlülükler öngören andlaşmalar, evrensel veya bölgesel uluslararası örgüt kararları ve resmi açıklamaları örnek gösterebiliriz.

1948 tarihli Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi, 1975 tarihli Helsinki Nihai Senedi ve 1992 tarihli Rio Çevre ve Kalkınma Bildirgesi tipik uluslararası "Soft law" metinleridir.

Bağlayıcı olmayan uluslararası hukuk metinleri, opinio juris uluslararası hukuk kuralı oluşum süreci için önemlidir. Bu nitelikteki belgeler, devletlerin ne şekilde bir tutum izleyeceklerinin tespit edilmesi ve ileride bağlayıcı uluslararası hukuk kurallarının (hard law) yapılmasını sağlamak açısından önemli bir rol oynar.

* Opinio Juris : Devletlerin, yaptıkları hareketlerin uluslararası hukuka uygun olduğuna yada uluslararası hukukun gerekliliğine olan inancı.

C.) Uluslararası Hukukun Büyük Kuralları (Jus Cogens)

Jus cogens kurallarının en önemli özelliği, bireysel olarak devletlerin çıkarlarından ziyade, uluslararası toplumun tamamına ilişkin en temel çıkarların korunması amacıyla hizmet edilmesidir. Diğer bir ifadeyle, uluslararası toplumun ortak çıkarlarının ve uluslararası hukuk sisteminin korunması amacıyla taşıyan kurallardır. Bir kuralın "jus cogens" olabilmesi için iki şart vardır. Bunlar;

- * Bütün devletlerce kuralın tanınmış olması ve
- * Tanınmanın ve kabul edilmenin hiçbir surette o kuraldan sapılmayacağı düşüncesiyle yapılmış olmasıdır.

- Üçüncü Bölüm -

ANDLAŞMALAR HUKUKU

Andlaşma, uluslararası hukuk kuralları acaevesinde hukukî sonucu doğurmayla yönelik ikr veya daha fazla uluslararası hukuk kişisinin irade beyanları şeklinde tanımlanabilir.

Bu bağlamda, andlaşmanın unsurları en genel biçimde üç başlık altında toplanabilir: 1.) Irade Beyanı (En az ikr irade beyanı, Hüküm ve Sonuç Doğurmayla yönelik); 2.) Uluslararası Hukuk Kişisi Olma; 3.) Uluslararası Hukuk Kurallarına Tabi Olma.

*** Uluslararası Hukuk Kişisi Olma:** Andlaşmalar, uluslararası hukuk kişileri tarafından yapılabilir. Ancak uluslararası hukuk kişileri'nden de, gündümü itibarıyla devletler ve uluslararası örgütler andlaşma yapma yeteneği sahiptir. Genellikle andlaşmalar devletler arasında akdedilmekle birlikte devletlerle uluslararası örgütler veya sadece uluslararası örgütler arasında da yapılabilir. Bu anlamda, bireylerin veya şirketlerin uluslararası andlaşmalar hukuku anlamında andlaşma akdetmeleri veya andlaşmaya taraf olmaları mümkün değildir.

I.) ANDLAŞMALARIN SINIFLANDIRILMASI

A.) Uygulama Alanı Bakımından Sınıflandırma

Uygulama alanı bakımından; evrensel, genel ve özel yerel andlaşmalar olarak gruplara ayrılabilirler.

* Evrensel nitelikli andlaşmalar, kendisinin uluslararası hukuk kişileri tarafından onaylanıp onaylanmamasına, diğer bir ifadeyle kendisine taraf olunma şartına bağı olmaksızın bütün uluslararası hukuk kişilerini bağlayıcı niteliktedir. Birleşmiş Milletler Andlaşma, bu yönde bakıldığında evrensel niteliktedir ve hükümleri, başta devletler olmak üzere herkesi bağlar.

* Genel nitelikli andlaşmalar ise, çok taraflı andlaşmalar olup dünyanın değişik bölgelerinden geniş çaplı devlet katılımını ifade etmektedir. Genel nitelikli andlaşmalar, çoğunlukla, çok farklı ülkelerden gelen diplomatların, uluslararası örgütlerin ve uluslararası sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin katılımıyla gerçekleştirilen konferanslar neticesinde yapılmaktadır.

* Özel / yerel andlaşmalar terimi, birkaç devlet veya çoğunlukla iki devlet arasında akdedilen andlaşmaları ifade etmek üzere kullanılmaktadır. Sınır andlaşmaları, bölgesel ticaret andlaşmaları, tipik örneklerdir.

B.) Modern / Çağdaş Sınıflandırma

1.) Sözlü Andlaşmalar - Yazılı Andlaşmalar

2.) İki Taraflı Andlaşmalar - Çok Taraflı Andlaşmalar

3.) Hukuk Kanalı Boyan Andlaşmalar - Akit Andlaşmalar

4.) Doğrudan Etki Doğuran Andlaşmalar - Doğrudan Etki Doğürmeyen And.

II.) ANDLAŞMALARIN YAPILIŞI

Andlaşmalar hukukunda bir andlaşma metninin hukuki anlamda bağlayıcılık kazanması bir takım aşamaların başarılı biçimde geçirilmesine bağlıdır. Çok taraflı bir andlaşmanın yapılması ve yürürlüğe girmesi için gerekli olan bu aşamalar şu şekildedir;

* Andlaşma metninin oluşturulması

* İmza

* Onay

* Gekinceler

* Katılma

* Yürürlüğe giriş ve

* Tescil.

A.) Gekinceler

Gekince, nasıl kaleme alınırsa alınsın veya nasıl isimlendirilirse isimlendirilsin, devletin bir andlaşmayı imzalarken, onaylarken, kabul ederken, tasvip ederken veya andlaşmaya katılarken, bazı andlaşma hükümlerinin hukuki etkisini kendisi bakımından ihra etmek veya değiştirmek için yaptığı tek taraflı bir beyan demektir.

Andlaşmalara aekince koyulması çok taraflı andlaşmalarla ilgili olup iki taraflı andlaşmalar aısından, andlaşmaya aekince koyulması mevzu- bahis olamaz. İira, andlaşmanın yapılması sürecinde taraflardan herhangi birisinin itirazı veya andlaşmanın herhangi bir düzenlemesinin kabul edilmemesi, tarafların yeniden görüşme ve metin üzerinde andlaşmasını zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla, bir anlamda iki taraflı andlaşmalar tarafların üzerinde tam olarak andlaştığı metinlerden oluşmaktadır.

III.) ANDLAŞMALARIN UYGULANMASI

A.) Ahde Vefa (Pacta Sunt Servanda) İlkesi

Latince pacta sunt servanda olarak adlandırılan "ahde vefa" ilkesi, andlaşmaların uygulanmasına esas teşkil eden ilkelerin başında gelmektedir. Viyana Andlaşmalar Hukuku Sözleşmesi 26. maddesi de bu ilkeye yer vermekte olup şu şekildedir: "Yürürlükteki her andlaşma ona taraf olanları bağlar ve tarafların onu iyi niyetle icra etmesi gerekir." Madde metninde dikkat aekilmesi gereken bir husus, genel hukuk ilkesi niteliğindeki iyi niyet ilkesine yapılan vurgudur. Şu halde iyi niyet ilkesi ahde vefa ilkesinin de ayrılmaz bir parçasıdır. * Ahde vefa ilkesi, uluslararası hukuk kaynakları aısından değerlendirildiğinde, örf-adet kuralı niteliğindedir.

B.) Geriye Yürümezlik İlkesi

Uluslararası örf-adet kuralı ve Viyana Andlaşmalar Hukuku Sözleşmesi madde 28 hükmü gereği, andlaşmaların uygulanması ile ilgili en temel ilkelerden bir diğeri de andlaşma hükümlerinin geriye yürümezliğidir. Diğer bir ifadeyle, andlaşmalar, yürürlük tarihinden sonra ortaya çıkan olay veya durumlara uygulanabilir.

C.) Andlaşmaların Ardıllığı ve Catişması

Birleşmiş ~~Andlaşması~~ Milletler Andlaşması madde 103 hükmü gereği, Birleşmiş Milletler üyelerince akdedilen fakat Birleşmiş Milletler Andlaşması ile catışan andlaşmalar aısından, Birleşmiş Milletler Andlaşması hükümleri önceliklidir.

D.) Mülkiyet İlkesi

Viyana Andlaşmalar Hukuku Sözleşmesi madde 29 hükmü, "andlaşma dan farklı bir niyet anlaşılmadıkça veya böyle bir niyet başka türlü tespit edilmedikçe, bir andlaşma her bir tarafı bütün ülkesi bakımından bağlar" ifadesine yer vererek, andlaşmanın uygulama alanı olarak tarafların ülkelerini işaret etmiştir. Ayrıca, andlaşmaya taraf bir devletin, kendi ülkesi sınırları dışında egemenlik haklarını kullandığı örneğin, işgalci sıfatıyla bulunduğu yerler bakımından andlaşma hükümleri ile bağlı olduğu unutulmamalıdır. Söz konusu durum özellikle, Afganistan ve Irak gibi başta Birleşik Devletler ve Birleşik Krallığın etkin olduğu coğrafyalar açısından son derece önemlidir. Bu anlamda, Birleşik Krallık askeri kuvvetlerince son Irak işgali sürecinde Bosra bölgesinde işlenen insan hakları ihlalleri nedeniyle, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve İskencenin Önlenmesi Sözleşmesi hükümleri çerçevesinde sorumlu tutulabileceği bir gerçektir.

IV.) ANDLAŞMALARIN GEÇERLİLİĞİ

1969 tarihli Viyana Andlaşmalar Hukuku Sözleşmesi andlaşmaların geçerliliği ile ilgili beş temel düzenlemeye yer vermektedir. Bunlar;

A.) İa Hukuk Düzenlemelerine Aykırılık

Kural olarak, andlaşmaların yapılması açısından ia hukuk kurallarına aykırılık, herhangi bir devletin andlaşmanın geçersizliğini ileri sürme sebebi olamaz.

B.) Hata

Uluslararası hukuk uygulamasında, bir devletin hata sebebiyle andlaşmanın geçersiz olduğunu ileri sürabilmesi için, "hata'nın andlaşma yapıldığı zaman o devlete varlığı farzedilen ve andlaşma ile bağlanma nizamının esaslı bir temelini teşkil eden bir olay ve durumla ilgili olması gerekir.

C.) Hile ve Temsilcinin Ayarılması

Bir devlet bir andlaşmayı diğer bir görüşmecî devletin hileli davranışı neticesi yapmış ise veya andlaşma ile bağlanma rızası temsilcinin ayarılması suretiyle sağlanmışsa, hile veya temsilcinin ayarılmasını, andlaşma ile bağlanma rızasını geçersiz kılan bir gerekçe olarak ileri sürülebilir.

D.) Tehdit (Zorlama, Baskı)

Temsilcinin tehdit edilmesi uygulamada pek karşılaşılan bir durum değildir. Temsilcinin zorlanması veya tehdit edilmesinden ziyade, devlete karşı tehdit veya kuvvet kullanılması daha yaygındır ve böyle bir durum andlaşmanın geçersizliği için yeterli bir gerekçedir.

E.) Jus Cogens (Emredici, Buyruk) Kuralları

Viyana Andlaşmalar Hukuku Sözleşmesi 53. maddesi, bir andlaşma, yapıldığı anda uluslararası hukukun emredici kurallarıyla çatışıyor sa, o andlaşmanın batıl olduğunu ifade etmektedir. Sözleşme, "Jus cogens" normu, bir bütün olarak uluslararası toplumu oluşturan devletlerin tanıdığı ve kabul ettiği, uygulanması mecburi ve ancak aynı nitelikte olan başka bir uluslararası hukuk normuyla değiştirilebilecek nitelikte olan bir norm şeklinde tanımlanmaktadır.

Sonuç: Andlaşmalar hukukunun kaynakları anlamında her ne kadar örf-adet hukuku kuralları önemini devam ettirseyde en temel düzenlemeler ağırlıklı olarak örf-adet kurallarını da içeren yazılı kaynak 1969 tarihli "Viyana Andlaşmalar Hukuku Sözleşmesi"dir.

Dördüncü Bölüm

ULUSLARARASI HUKUK - ULUSAL HUKUK

En genel şekliyle, bir devletin ülkesi üzerinde bireylerin (gerçek veya tüzel kişiler) kendi aralarında ve devlet kurumları ile olan ilişkilerini düzenleyen hukuk, ulusal hukuk veya iç hukuk olarak ifade edilir.

I.) TEORİDE ULUSLARARASI HUKUK - ULUSAL HUKUK İLİŞKİSİ

A.) Konu ile İlgili Teorik Yaklaşımlar

1.) Tekui (Monist) Görüşü: Monist görüşe göre, ulusal hukuk ve uluslararası hukuk birlikte, tek bir evrensel hukuk sistemini oluştururlar. Uluslararası hukuk kavınılmaz biçimde her devletin ulusal hukuk sisteminin içerisinde yer almaktadır. Bu görüşe göre, prensip olarak hiçbir ulus, uluslararası hukukun varlığını reddedemez. Sadece, bazı uluslararası hukuk düzenlemeleri konusunda çekinceleri olabilir. Günümüz uluslararası sistemi içerisinde, devlet yönetiminde bulunan kadrolar, uluslararası hukukun varlığını kabul etmektedir. Uluslararası hukuk, insan olarak var olmanın doğal bir sonucu olup ulusal sınırlarla da kısıtlanamaz. Bu noktadan bakıldığında, uluslararası hukuk her iç hukuk sisteminin ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır.

2.) İkinci (Dualist) Görüşü: İkinci (dualist) görüş, uluslararası hukuk ve ulusal hukuk sistemlerinin iki farklı sistem olduğunu belirterek tekui görüşün uluslararası hukuk anlayışını reddetmektedir. Bu görüşe göre, ulusal hukuk ve uluslararası hukuk farklı hukuk düzenleridir. Ulusal hukuk ve uluslararası hukuk bir bütünün parçaları değildir. Her ulus veya devlet, uluslararası hukukun öngördüğü düzenlemeleri kabul etmek veya etmemek konusunda egemenlik yetkisine sahiptir.

* Türkiye Anayasası'nın 15, 16, 42, 90 ve 92. maddeleri uluslararası hukuka atıfta bulunmuştur. Türkiye'de uluslararası hukuk kanun ve kanunlarla eş değerdir. Türkiye'de dualist bir yapının ağırlıklı bir biçimde uygulandığı da görülmektedir.

Beşinci Bölüm

- ULUSLARARASI HUKUK KİŞİLERİ VE TANIMA -

En genel anlamda uluslararası hukuk kişisi, uluslararası alanda hak sahibi olabilme, yükümlülük altına girebilme ve haklarını uluslararası düzeyde özellikle uluslararası yargı kuruluşları önünde ileri sürme yeteneğine haiz varlık şeklinde tanımlanabilir.

Devletlerin uluslararası hukuk kişiliği **tam kişilik**, uluslararası örgütlerin kişiliği **funksyonel / işlevsel kişilik** olarak adlandırılmaktadır.

I. DEVLETLER

A.) Devletin Unsurları

Uluslararası hukuk bir devletin varlığı için üç unsur şart koşmaktadır:

- 1.) İnsan topluluğu
- 2.) Ülke
- 3.) Etkin siyasal yönetim

B.) Self-determinasyon İlkesi ve Yeni Devlet Oluşumu

En genel ifadeyle self-determinasyon ilkesi, halkların kendi kaderlerini kendilerinin tayin etmeleri şeklinde tanımlanabilir. Self-determinasyon ilkesinin iki yönü bulunmaktadır. Birincisi, iç self-determinasyon olarak adlandırılmakta olup bir halkın istediği yönetim şeklini seçmesini ifade eder. Bu anlamda, halklar, serbestçe istedikleri siyasal yönetimi, özellikle devlet ve hükümet birimlerini tespit etme haklarına sahiptir. Ayrıca, devletlerin ekonomik kaynakları üzerinde sürekli egemenliğinin olması ilkesi de self-determinasyon hakkının ayrılmaz bir parçası olarak görülür.

Self-determinasyonun ikinci yönü dış-self determinasyon olarak adlandırılmaktadır. Buna göre; bir halk bağımsız bir devlet kurmak dahil, istediği devlete bağlı olmayı seçme hakkına sahiptir.

II.) ULUSLARARASI ÖRGÜTLER

A.) Birleşmiş Milletler

1.) Birleşmiş Milletlerin Ana Organları

* Genel Kurul : Tüm üye devletlerin eşit bir şekilde temsil edildiği Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 2012 Ocak ayı itibarıyla 193 üye devletten oluşmaktadır. Her üye beşe kadar temsilci gönderme hakkına sahip olmakla birlikte, üyelerin sadece bir oy hakkı vardır. Bu yönüyle değeriendirildiğinde, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, uluslararası toplumun parlamentosu gibidir.

Buna göre, Genel Kurul'un temel görevi, Birleşmiş Milletler Andlaşması kapsamına giren her konuyu görüşme, tartışma ve bunun neticesi üye devletlere veya Güvenlik Konseyine veya her ikisine birlikte tavsiyelerde bulunmaktır. Genel Kurul yılda bir kez toplanmakla birlikte, Güvenlik Konseyinin dokuz oyu ile veya Genel Kurul'un toplam üye sayısının çoğunluğunun kararıyla acil toplanabilir. Kararlar genellikle, basit çoğunluk ile alınmakla birlikte, üyeliğe kabul, üyelikten çıkarma, uluslararası barış ve güvenlik ile ilgili konularda hazır bulunan ve oylamaya katılanların dörtte üçü müttesekkindir. Acil çoğunluk oyunu ihtiyacı duyulmaktadır.

* Güvenlik Konseyi : Güvenlik Konseyi iki tür üye sahiptir: Daimi / Sürekli Üyeler ve Geçici Üyeler. Daimi Üyeler beş tane olup Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık, Fransa, Çin ve Rusya'dan müttesekkindir. Geçici Üyeler ise on tane olup ve iki yıllık süreler için Genel Kurul tarafından seçilmektedir.

Güvenlik Konseyinin herhangi bir konuda karar alabilmesi için, oybirliğine ihtiyacı duyulmamaktadır. On beş üyenin dokuzunun karar alınması için olumlu oy kullanması yeterlidir. Ancak, beş daimi üyeden herhangi birisinin kararı veto etmemesi şarttır.

Daimi üyelere herhangi birinin aksamırs kalması, söz konusu kararı veto ettiğı anlamına gelmemekte ve kararın alınmasını engel teşkil etmemektedir. Daimi üyelerin veto hakkının olması, Güvenlik Konseyinde karar alınmasını güçleştirmektedir. Bu sebeple, Konsey'in bu çalışma yapısı "demokrasi içerisinde diktatörlük" olarak tanımlanabilir.

*** Ekonomik ve Sosyal Konsey:** Ekonomik ve Sosyal Konsey 54 üyeden oluşmaktadır ve daimi olarak her yıl 18 üye dıergillik dönemler için Genel Kurul tarafından seçilmektedir. Güvenlik Konseyi daimi üyeleri burada da her zaman seçilmektedir. Her bir üyenin tek oyu bulunan Konsey'de kararlar basit çoğunlukla alınmaktadır.

Ekonomik ve Sosyal Konsey, Genel Kurulun yetkisi altında çalışmakta ve Genel Kurula tavsiyelerde bulunmaktadır. Konuyla ilgili Birleşmiş Milletler Andlaşması madde 62 düzenlemesi, Konseyin görevlerini belirtmektedir. Buna göre, Ekonomik ve Sosyal Konsey, uluslararası ekonomi, sosyal, kültürel, eğitim, sağlık ve ilgili konularda çalışmalar yapabilir, raporlar sunabilir ve yetkisi çerçevesinde Genel Kurula, Birleşmiş Milletlere ve diğer yardımcı nitelikli uzman organlara tavsiyelerde bulunabilir.

*** Vesalet Konseyi:** Milletler Cemiyeti döneminde manda yönetimi benimsenmişken Birleşmiş Milletler yapısı yeni bir model olan Vesalet sistemi ni getirmiştir. Bu sistemde kendi kendini yönetemeyecek durumda bulunan insan toplulukları ve ülkeler, Vesalet Konseyinin denetimi altında varlıklarına sürdürmüşlerdir. Vesalet sistemi çerçevesinde 1994'te bağımsızlığını kazanan son devlet Palau'dur. Vesalet altında herhangi bir ülke veya insan topluluğu olmaması sebebiyle, 4 Kasım 1994 itibarıyla Konsey faaliyetlerini askıya almıştır.

*** Sekreterlik :** Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğinin uluslararası alanda ve medyada en çok karşılıklı işlevi, büyüyen diplomatik rolüdür. Başka bir ifadeyle, uluslararası çatışmaların önlenmesinde veya herhangi bir uluslararası uyumsuzluk var ise onun çözümünde Genel Sekreterlerin önemli bir rol üstlendikleri görülmektedir.

Örneğin: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Güney Kıbrıs Rum Yönetimi arasındaki sorunların çözümüne yönelik dönemde Genel Sekreteri Kofi Annan tarafından hazırlanan ve "Annan Planı" olarak adlandırılan çalışmadır.

*** Uluslararası Adalet Divanı :** Birleşmiş Milletler Andlaşması madde 92 hükmüne göre, Birleşmiş Milletlerin temel yargı organı Uluslararası Adalet Divanı'dır. Bilindiği üzere, Uluslararası Adalet Divanı, Hollanda'nın Lahey şehrinde bulunmaktadır ve dünya mahkemesi olarak adlandırılmaktadır. Divanın iki önemli görevi vardır. Bunlardan birincisi, devletler arasında çıkan uluslararası hukuki uyumsuzlukları çözmek olup bu tür uyumsuzluklar ceksimeli yargı davası şeklinde görülmektedir. Divanın ikinci görevi ise, danışma görüşü vermektir.

*** Uluslararası Adalet Divanı ile ilgili en büyük eleştiri, yargı yetkisinin zorunlu olmamasıdır. Her devlet arasında uluslararası hukuki nitelikli bir uyumsuzluğun çözülebilmesi için, mutlaka her iki tarafın Divanın yargı yetkisini kabul etmesi gerekmektedir.**

III.) TANIMA

Uluslararası hukukta en genel anlamıyla tanıma, uluslararası hukuk kişiliğinin diğer uluslararası hukuk kişileri tarafından kabul edilmesi şeklinde tanımlanabilir.

A.) Tanımının Hukuki Niteliği

Uluslararası hukukta tanımın hukuki niteliğini açıklamaya çalışsan iki görüş vardır: Kurucu Teori ve Açıklayıcı Teori.

* Kurucu Teori: Kurucu görüşe göre, adından da anlaşılacağı üzere, bir devletin uluslararası hukuk kişiliğinin kabulü için, mutlaka diğer devletler tarafından tanınması gerekir. Başka bir ifadeyle, tanıma işlemi devletlerin kurucu unsurları arasında yer almaktadır. Eğer, yeni kurulan bir devlet diğer devletler tarafından tanınmamış ise, devlet kurulanmış ve uluslararası hukuk kişiliği kazanılmamıştır.

* Açıklayıcı Teori: Açıklayıcı görüşe göre, devletlerin kurucu unsurları arasında tanıma işlemi yer almamaktadır. Tanıma işlemi, var olan fiil durumun kabulünden başka bir anlam taşımamaktadır. Tanıma işleminin siyasi niteliğinden dolayı, devletler, yeni kurulan bir devleti tanıyıp tanımamakta tamamen özgürdürler. Bir devletin tanınması, onunla uluslararası düzeyde ilişki kurulması arzusunun uluslararası toplum planıdır. Uluslararası hukuk kişiliği, tanıma işleminden bağımsız bir konudur.

B.) Tanıma Türleri

1.) De Jure - De Facto Tanıma: De jure tanıma, bir devleti veya hükümeti tam olarak tanımayı ifade eder. Başka bir ifadeyle, uluslararası hukukun tanımaya bağladığı bütün hükümler ve sonuçları kapsayan tanıma şeklinde tanımlanabilir. Genellikle, uluslararası hukukta tanıma denildiğinde ifade edilmek istenilen tanıma türü, **de jure** tanımadır. De jure tanımın bir diğer önemli niteliği ise, bir kez tanıma gerçekleştirildiğinde geri alınamamasıdır.

De facto tanıma ise, geçici tanıma olarak adlandırılabilir. Sınırlı bir tanımayı ifade eder. De facto tanıma geri alınabilir. Eğer bir devletin başka bir devlet veya hükümetin hukukiliği ile ilgili şüpheleri var ise, ilk aşamada de facto tanıma yolu tercih edilebilir.

2.) Açık - Örtülü / Kapalı Tanıma: Açık tanıma, herhangi bir devleti tanımak isteyen devlet, bu yöndeki iradesini bir bildirim veya bir bildiri ile gerçekleştirmektedir.

Kapalı veya örtülü tanıma ise, tanımak isteyen devletin herhangi bir bildirim veya bildirisi olmamakla birlikte, tanınacak olan devletle girmiş olduğu öylesine işlemler vardır ki, tanımının gerçekleştiğine ilişkin herhangi bir şüphe bırakmamaktadır. Gerçekleştirilen davranış, tanımının delili niteliğindedir.

- Altıncı Bölüm -

ÜLKE

Devletin üzerinde egemenlik tesis ettiği alan ülke olarak adlandırılmaktadır. Ülke kavramı üç boyutlu olup devletin kara ülkesi, deniz ülkesi ve hava ülkesinden oluşmaktadır.

I.) SINIRLAR

Devletlerin egemenlikleri altında bulunan kara, deniz ve hava parçalarını diğer devletlerin ülkelerinden veya uluslararası alanlardan ayıran çizgilere sınır denilmektedir.

Delimitation, bir devletin kara veya kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge dahil deniz sınırlarının, genellikle enlem ve boylam koordinatları aracılığıyla tespit edilmesidir.

Demarcation kavramı ise, sınırların tespitinden sonraki aşama olup kabul edilen verilerin yer üzerinde, genellikle kalıcı nitelikli taşların veya coğrafik şekillerin işaretlenmesini ifade etmektedir.

II.) ÜLKE KAZANIM YOLLARI

Geleneksel olarak uluslararası hukukta ülke kazanımına ilişkin bir takım yol veya yöntemler bulunmaktadır. Bunlar:

* İşgal * Zamanasımı * Fetih ve İlhak * Keşif * Devir ve Andlaşma
* Arazi Oluşumu * Yargı Kararları * Uti Possidetis İlkesi.

Uti Possidetis İlkesi: Uluslararası hukukta toprak bütünlüğü ilkesi, uti possidetis ilkesi doktrini ile tamamlanmıştır. Uti possidetis ilkesi, yeni kurulan devletlerin, üzerinde kuruldukları eski sömürgeci devletin sınırlarının kabul edilmesini ve kolaylıkla tek taraflı olarak söz konusu sınırların değiştirilmesini ifade etmektedir. Uti possidetis ilkesi, İspanya imparatorluğunun çöküşünün bir neticesi olarak Güney Amerika'da doğmuş ve yeni kurulan Latin Amerika devletleri arasında sınır uyumsuzluklarını önlemek amacıyla uygulanmıştır. Afrika Birliği'nde aynı gereklerle kıtada aynı ilkenin uygulanmasını kabul etmiştir. Nitekim, Uluslararası Adalet Divanı, Burkina Faso ile Mali arasındaki "Sınır Uyumsuzluğu Davasında", uti possidetis ilkesinin genel bir uluslararası hukuk ilkesi olduğunu ve sadece Güney Amerika ile sınırlı olmadığını açıkça ifade etmiştir.

- Yedinci Bölüm -

YETKİ

Bu bölümde genel olarak yetki kavramı üzerinde durulduktan sonra, devletin ulusal yetkilerini kullanamayacağı en önemli istisnalar olarak ;

- + Uluslararası hukukta devlet dokunulmazlığı
- + Diplomatik ve konsolosluk dokunulmazlığı
- + Uluslararası örgütlerin dokunulmazlığı

Konuları ele alınacaktır.

I.) BOZKURT-LOTUS İLKELERİ

Divan tarafından ifade edilen yetki açıklamasının iki başlık altında toplanması mümkündür: Devletlerin nerede gereklerse gereklessin herhangi bir konu veya olayla ilgili "düzenleme yetkisi" ve yetkinin kullanımının kendi ülkesi ile sınırlı olmasını ifade eden "uygulama yetkisi".

A.) Düzenleme Yetkisi: Devlet her türlü konuyu veya meseleyi, ulusal hukuk düzeni çerçevesinde ele alarak düzenleme yetkisine sahiptir. Buna göre, devlet - her nerede olursa olsun - bireyler, mallar, ülke veya herhangi bir olayı kendi hukuk kurallarının uygulanması yönünde düzenlemeler yapabilir.

B.) Uygulama Yetkisi: Her ne kadar devletler düzenleme yetkisi açısından uluslararası hukuk kurallarına göre genel bir yetkiye sahip olsalar da, yetkinin uygulanacağı yer kural olarak devletin kendi ülkesi ile sınırlıdır. Başka bir ifadeyle, düzenleme yetkisinin sınırını uygulama yetkisi oluşturmaktadır. Hiçbir devlet, başka bir devletin ülkesi üzerinde egemenliğinin emaresi olarak yetki kullanımında bulunamaz. Aksine herhangi bir yükümlülük altına girilmediği müddetçe, hiçbir devletin, askeri veya polis gücü veya mahkemesi, başka bir devletin ülkesi üzerinde yetki kullanamaz.

II.) YETKİNİN DOKTRİNEL ANALİZİ

Uluslararası hukuk çerçevesinde bir devletin yetki kullanımının dayanağını beş farklı ilkeye dayandırdığı görülmektedir: Ülkesellik (Mülkiyet) ilkesi, Vatandaşlık ilkesi, Koruma ilkesi, Evrensellik ilkesi ve Paris Vatandaşlık ilkesi.

A.) Ülkesellik (Mülkiyet) İlkesi: Devletin egemenlik emarelerinin en önemlilerinden bir tanesi cezai yargılama yetkisidir. Buna göre, devlet ülkesi üzerinde işlenen suçlardan dolayı cezai yargılama yetkisini kullanmaktadır. Ülkesellik ilkesinin uygulanması açısından, devletin ülkesi üzerinde işli gerçekleştiren kişinin, devlete karşı vatandaşlık bağıyla bağlı olmasının veya ülke üzerinde ne kadar süreyle bulunduğu hiçbir önemi yoktur. Uluslararası hukukta asıl olan, ulusal hukuk ve mahkemelerin ülkesellik ilkesi çerçevesinde yetkilerini kullanmalarıdır.

Subjektif ülkesellik ilkesi; Suun işlenmeye başladığı devletin yargı yetkisine sahip olduğunu kabul eder.

Objektif ülkesellik ilkesi; Tam tersine suun işlenmeye başladığı yer değil, suun tamamlanmış ve zararın veya mağduriyetin ortaya çıktığı yer kabul eder.

B.) Vatandaşlık İlkesi: Devletlerin kendi vatandaşları üzerinde hukuk kurallarını uygulama yetkileri, tartışmasızdır. Vatandaşlık ilkesine göre, vatandaşın, hukuki veya cezai anlamda sorumluluğunu gerektiren eylemi nerede gerçekleştirdiğinin hiçbir önemi yoktur. Dolayısıyla vatandaşın yurtdışında işlemiş olduğu fiiller sebebiyle devletin yargı yetkisini kullanması mümkündür.

C.) Koruma İlkesi: Koruma ilkesi aenuevesinde korunan değer devletin kendisidir. Bu sebeple, koruma ilkesi yerine güvenlik ilkesi ifadesinin de kullanıldığı görülmektedir. Devlet kendi güvenliği aleyhine zararlı görüldüğü fiillerin nerede ve kim tarafından işlendiğine bakmaksızın yetki kullanma hakkına sahiptir. Dolayısıyla, fiilin ülke dışında veya yabancı tarafından işlenmesinin herhangi bir önemi yoktur. Koruma ilkesi kapsamında karşılaşılan temel sorun, her devletin güvenlik gereksinimlerinin veya korunmasında fayda gördüğü değerlerin farklı olmasıdır. Güvenlik veya devletin çıkarları kavramının geniş yorumu elverişli olması sebebiyle, koruma ilkesi aenuevesinde yetkinin kötüye kullanılması söz konusu olabilir.

D.) Evrensellik İlkesi: Evrensellik ilkesi, uluslararası toplumun tamamını derinden etkileyen belli suç kategorileri ile ilgili her devletin yasal düzenleme yapma, sorumluları yakalama ve yargılama yetkisinin varlığını kabul eder. Bu ilkeye göre, suun kim tarafından ve nerede işlendiğinin önemi yoktur. Evrensel suç ve dolayısıyla evrensel yargı yetkisinin varlığı kabul edilen ilk uygulamalar, korsanlık suu, kapsamında gerçekleşmiştir. Uluslararası örf adet hukuku düzenlemelerinde de sabit olduğu üzere, açık denizde gerçekleştirilen korsanlık fiili sebebiyle her devletin yargı yetkisi mevcuttur.

E.) Pasif Vatandaşlık İlkesi: Ulusal hukuk ceza sisteminde "mağdur" göre şahsılık ilkesi" olarak da ifade edilen pasif vatandaşlık kuralında da, bireyin vatandaşlık bağı önemlidir. Ancak burada söz konusu olan suçun mağdurunun, vatandaşlık bağı ile bağlı bulunduğu devletin yargı yetkisinin olmasıdır. Buna göre, suçun mağdurunun vatandaş olması kaydıyla, suç her nerede ve her kim tarafından işlenmiş olursa olsun, vatandaşlık bağına sahip devletin yargı yetkisi mevcuttur. Suçun yurt dışında işlenmesi veya bir yabancı tarafından işlenmesinin hiçbir önemi yoktur.

III.) DEVLETİN UYGULAMA YETKİSİNİN İSTİSNALARI

A.) Devlet Dokunulmazlığı: Devletlerin egemen eşitliği ilkesi, zorunlu olarak, bir devletin başka bir devlet mahkemesi önünde yargılanmaması gerçekliğini de beraberinde getirir. Devletler ekonomik veya teknolojik gelişmişliklerine bakılmaksızın, uluslararası hukukta eşittir. Haklara sahip olabilmek ve yükümlülük altına girebilmek bakımından devletler arasında, uluslararası hukuk kişiliğinin bir neticesi olarak herhangi bir ayırım yapılamaz. Aynı zamanda, uluslararası hukuk, devletlere diğer devletlerin iç işlerine karışmama yükümlülüğü de getirmektedir. Bu ve benzeri düzenlemeler, hiçbir devletin rızası olmaksızın başka bir devletin yargı organları önüne çıkarılamaması sonucunu da beraberinde getirmektedir.

B.) Diplomatik ve Konsolosluk Dokunulmazlığı

Devletin ülkesel yetkisini uygulamasının istisnalarından ikincisi, kendi ülkesinde bulunan yabancı devlet temsilcilerinin ulusal mahkemeler nezdinde dokunulmazlıklarının olmasıdır. Diplomatik ve konsolosluk dokunulmazlığı, özünde devleti temsil yetkili bireylerle ilgili olup onlar tarafından yararlanılmaktadır. Yoksa devlet dokunulmazlığında olduğu gibi devletin bizzat ulusal mahkemeler nezdinde taraf olması ile ilgili bir konu değildir.

Diplomatik ve Konsolosluk dokunulmazlığı, bireylerin kişisel niteliklerinden değil, görevlerini gereği gibi icra edebilmelerini sağlamak bakımındandır. Başka bir devlete diplomasi temsilcisi veya konsolos sıfatıyla tayin edilen kişiler, gönderildikleri devletin ulusal hukuk sisteminin kendilerine karşı uygulanması hususunda dokunulmazlık ve bazı ayrıcalıklardan yararlanmaktadır.

1.) Diplomatik Dokunulmazlık: Viyana sözleşmesi madde 31(1) hükmüne göre, diplomasi temsilcileri gönderildikleri devlet nezdinde "ceza davaları" açısından tam dokunulmazlığa sahiptir. Bu kişiler hakkında ceza soruşturması, kovuşturması ve yargılaması yapılamayacağı gibi, temsilcilerin, tanık olarak dinlenmesinde mümkün değildir. Diplomasi temsilcileri, ancak kendilerini gönderen devletin hukuk sistemi ve mahkemeleri çerçevesinde ceza davalarına muhatap olabilirler.

2.) Konsolosluk Dokunulmazlığı: Diplomasi temsilcilerinde olduğu gibi konsoloslarda gönderildikleri devleti temsil eden. Ancak, konsolosların siyasi ilişkilerden daha çok idari işlerle ilgilendirler. Konsolosluk ilişkisinin kurulmasının temel sebebi, yurt dışında bulunan vatandaşların işlerinin kolaylaştırılması, daha açık bir ifadeyle ana vatan ile yabancı ülke arasında bir köprü kurulmasıdır. Notalık işleri, askerlik işlemleri, pasaport verilmesi, yabancılara vize verilmesi, ticari işlerde kolaylık sağlanması, hukuki yardım sağlanması ilk akla gelen konsolosluk işlemleridir. Özellikle yabancı ülkede bulunan vatandaşların her tür yardım için başvuracağı ilk yer, konsolosluklardır. Yabancı ülkede gözaltına alınan veya tutuklanan vatandaşlar konsolosların görüşme ve haberleşme hakları, Viyana Konsolosluk ilişkileri sözleşmesi'nin en önemli düzenlemelerinden dendir.

Konsolosluk dokunulmazlığı ve ayrıcalıkları, diplomasi dokunulmazlığı ve ayrıcalıklarına benzetmekle birlikte, kapsam olarak çok daha sınırlıdır. En temel farklık, konsolosların, ceza ve hukuk davaları açısından sadece "görevleriyle ilgili" konularda dokunulmazlıklarının bulunmasıdır. Bu sınır çerçevesinde, konsolosların gözaltına alınmaması, tutuklanmaması veya ceza davası ile muhatap olmaması söz konusudur. Bunun dışında konsolosların görevlerini rahat bir şekilde yerine getirebilmeleri için, diplomasi temsilcilerine tanınan ayrıcalık ve dokunulmazlıklar benzer şekilde uygulanmaktadır. Bu anlamda, konsolosların bina ve araç dokunulmazlığı, arşiv ve belge dokunulmazlığı, vergi ve gümrük ayrıcalığı mevcuttur.

C.) Uluslararası Örgütlerin Dokunulmazlığı

Uluslararası hukukta uluslararası örgütlerin sahip oldukları dokunulmazlık ve ayrıcalıkların kapsamına ilişkin herhangi bir örgüt-ödet hukuku kuralı bulunmamaktadır. Andlaşma çerçevesinde belirlenen dokunulmazlık ve ayrıcalık anlamında en güzel örnek, evrensel nitelikli Birleşmiş Milletlerdir. Birleşmiş Milletler Andlaşması 105. maddesinde; örgütün amaçlarını gerçekleştirebilmesi, örgüt görevlerinde görevlerini icra edebilmeleri için üye devletler nezdinde gerekli dokunulmazlık ve ayrıcalıklardan faydalanabileceklerini ve bu amaçla Birleşmiş Milletlerin üye devletlere andlaşma yapmayı önerme hakkına sahip olduğunu açıkça hükme bağlamıştır.

Sözleşmeye göre, vazgeçilmediği müddetçe, örgüt ve temsilcilerinin yargı dokunulmazlığı bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler ve temsilcilerinin binaları, araçları, malları, arşivleri ve belgeleri her türlü el koyma, icra takibi, komuleştirme vb. konularda dokunulmazdır. Haberleşme serbestisi, örgüt ve temsilcilerinin alacak, gelir ve mallarının vergiden muaf olması, resmi faaliyet kapsamındaki eşyaların ve malların gümrük vergisine tabi olmaması, diğer ayrıcalıklar arasında yer almaktadır.